

Маріанна
Фахурдінова

НЕВИКОРИСТАНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ООН:

ЧИ Є ШАНС
В ОРГАНІЗАЦІЇ
ВИПРАВДАТИ СВОЄ
ІСНУВАННЯ?

Центр «Нова Європа»
Київ

*Авторка висловлює подяку за сприяння у підготовці матеріалу **Володимиру Єльченку**, Постійному представнику України при ООН (1997-200; 2015-2019), заступнику Міністра закордонних справ України (2000-2005) та **Антону Кориневичу**, Агенту України в Міжнародному суді ООН, Постійному Представнику Президента України в Автономній Республіці Крим (2019-2022). Усі думки, висловлені в документі, належать суто авторці, – згадані експерти можуть як поділяти, так і не поділяти їх.*

НЕВИКОРИСТАНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ООН:

ЧИ Є ШАНС В ОРГАНІЗАЦІЇ
ВИПРАВДАТИ СВОЄ ІСНУВАННЯ?

Маріанна Фахурдінова,
аналітикиня
Центру «Нова Європа»

Червень, 2022

Війна Росії проти України вкотре показала неспроможність ООН не тільки запобігати новим війнам, але і зупиняти вже розпочаті. Роботу організації, створеної для забезпечення миру і безпеки, паралізує держава, яка, за словами президента Зеленського, перетворила право вето в Раді Безпеки на право смерті. Вже похована багатьма експертами та науковцями, ООН викликає дедалі більше розчарувань і у пересічних громадян, які цілком справедливо запитують: «Чи потрібна нам взагалі така ООН?». Нижче пояснюємо, які оонівські інструменти були використані для протидії агресору, та який ще потенціал організації може задіяти Україна.

Фото ООН/Л.Феліне.

Виступ Президента України на засіданні Ради Безпеки ООН. 5 квітня 2022 року

ПОЛІТИКА ООН ЩОДО ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Після окупації Криму Росією та початку війни на Донбасі, діяльність ООН в Україні здебільшого зводилась до гуманітарного реагування та допомоги з подолання наслідків агресії. З 2014 року Україна отримала через систему ООН більше \$700 млн, які були спрямовані на допомогу внутрішньо переміщеним особам та проекти розвитку¹. Водночас, моніторингова місія ООН з прав людини, яка діє в Україні з 2014 року, змогла зафіксувати чимало порушень прав людини на сході України та в окупованому Криму, які **доповнюватимуть доказову базу злочинів Росії в Україні**.

Політична залученість ООН обмежувалась лише резолюціями Генеральної Асамблеї ООН (про територіальну цілісність України, права людини в Криму, мілітаризацію півострова тощо), які носять рекомендаційний характер. Утім не варто недооцінювати їх важливість – **резолюції ГА, у яких чітко кваліфікується, що Росія є агресором і здійснила окупацію певних українських територій, є підставою для позовів України до Міжнародного суду ООН, Міжнародного кримінального суду тощо**².

Можливість ООН вживати більш рішучих дій (військових або у формі санкцій) для встановлення миру в Україні згідно з Главою VII Статуту ООН була обмежена правом вето держави-агресора в Раді Безпеки ООН. Зокрема, спроба введення миротворчого контингенту ООН на Донбас та обов'язкова

до виконання резолюція РБ про негайне припинення повномасштабного вторгнення в Україну (від 25 лютого 2022) були поховані через вето Росії. Тим не менш, із початком повномасштабного російського вторгнення у лютому 2022 року **завдяки ООН Україні вдалось отримати безпрецедентну світову підтримку – резолюцію ГА ООН із закликом до Росії вивести свої війська з України підтримали 140 країн**.

Впродовж останніх трьох місяців найбільш відчутними на рівні ООН є знов же успіхи на гуманітарному напрямку. Так, після російських звірств щодо мирного населення у Бучі та інших українських містах було призупинено членство Росії у Раді ООН з прав людини. ООН також почала надавати матеріальну допомогу населенню – здійснювати грошові виплати українцям, які постраждали від війни³. За посередництва ООН з «Азовсталі» вдалось евакуювати близько 500 цивільних та більше 200 військових^{4 5}.

І хоча з початку повномасштабного вторгнення особиста залученість Генерального Секретаря була дуже слабкою – на жаль, Антоніу Гутерреш не зміг стати для України своїм Дагом Хаммаршельдом – вочевидь, саме питання евакуації з «Азовсталі» було одним з тих, щодо яких Гутеррешу вдалось сісти з Путіним за шестиметровий стіл переговорів. Існує думка,

¹ <https://ua.interfax.com.ua/news/general/775061.html>

² <http://pivnich.org.ua/114-v-oon-vyznaly-rosiiu-okupantom-a-krym-okupovanoiu-terytoriiu.html>

³ <https://bit.ly/3GGPF6g>

⁴ <https://www.radiosvoboda.org/a/news-mariupol-azovstal-evakuatsiya/31836948.html>

⁵ <https://tsn.ua/politika/ukrayina-ne-mozhe-deblokovati-azovstal-viyskovim-shlyahom-rozvidka-2063737.html>

що **без особистих гарантій з боку Генерального секретаря Україна навряд чи погодилась би на евакуацію військових з Маріуполя.**

Утім, головною перемогою України у боротьбі з російською агресією із застосуванням інструментарію ООН усе ж можна вважати обов'язковий до виконання наказ про тимчасові заходи Міжнародного суду ООН, який зобов'язує Росію припинити розпочаті 24 лютого воєнні дії в Україні. Це тимчасовий запобіжний захід, до якого сторони конфлікту мають вдатися на час очікування остаточного рішення у позові, який Україна подала до Міжнародного суду ООН.

Для України наказ є цінним сам по собі, адже він, а також фінальне рішення у справі, яке, без сумніву, буде винесене на користь України – це належна констатація міжнародних протиправних діянь Росії. На неї Україна зможе посилатись як на підставу для запровадження іншими державами контрзаходів проти Росії та стягнення репарацій з агресорки.

Водночас очевидно, що більшість пересічних українців цікавить виконання наказу Міжнародного суду як таке. З огляду на те, що Росія не збирається його виконувати, постає питання примусу держави-агресора до виконання рішення Суду. У статті 94.2 Статуту ООН йдеться про те, що РБ ООН може «вживати заходи для виконання рішення Суду» стороною-ухилянтом. Утім, тут ми знову стикаємось із одвічним болем України – правом вето Росії у Раді Безпеки.

За 8 років війни Росії проти України неодноразово лунали голоси щодо необхідності позбавлення Росії права вето в РБ ООН (на найвищому рівні – президент Порошенко у

2014 році⁶ та президент Зеленський у 2022⁷) і навіть озвучувались конкретні шляхи імплементації цього рішення. Про необхідність застосування, скажімо, статті 27.3 Статуту ООН («сторона спору повинна утриматися від голосування у Раді Безпеки»), публічно висловлювались: у 2015 році – постійний представник України при ООН Юрій Сергеев⁸, у 2018 році – Міністр закордонних справ Пало Клімкін⁹, у 2019 році – постійний представник України в ООН Володимир Єльченко¹⁰.

Однак, окрім 57 тисяч людей, які підписали онлайн-петицію на [OpenPetition.eu](https://www.openpetition.eu), ці заклики не були широко підтримані міжнародною спільнотою¹¹. Нижче розглянемо кілька можливих варіантів вирішення проблеми.

6 https://fb.ua/news/2014/12/13/289235_poroshenko_vistupil_lishenie_rossii.html

7 <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/01/25/7076590/>

8 <https://bit.ly/3wNtKFW>

9 <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/01/25/7076590/>

10 <https://bit.ly/3m3tnlq>

11 <https://bit.ly/3x0Dl6N>

2

ШЛЯХИ ПОЗБАВЛЕННЯ РОСІЇ ВПЛИВУ В ООН

У Статуті ООН немає прописаної процедури виключення постійного члена Ради Безпеки з її складу, адже Статут ООН створювали під себе саме постійні члени РБ – країни-переможниці у Другій Світовій війні та єдині визнані країни-володарки ядерної зброї. Тому Україні необхідно шукати інші, креативніші підходи позбавлення Росії її впливу в ООН. Розглянемо кілька з них.

А) ВИРВАТИ ЖАЛО

Вже згадувана вище стаття 27.3 Статуту ООН відкриває шлях до **позбавлення Росії права голосу у питаннях, пов'язаних із війною в Україні**. Згідно з цією статтею, постійний член РБ ООН, що є стороною спору, повинен утримуватись від голосувань щодо питань, які стосуються цього спору.

Серед українських можновладців немає узгодженої відповіді щодо того, чому Україна досі не скористалася цим механізмом на практиці, незважаючи на багаторазові публічні заклики з боку української влади. Ймовірно, мав місце певний недогляд або брак політичної волі до запуску такої ініціативи.

Два основних застереження, які існують в Україні щодо процедури: 1) *чи не будуть інші постійні члени РБ ООН проти такого прецеденту*, та 2) *як юридично довести, що Росія є стороною спору з Україною*.

У першому випадку говорити про прецедент не доводиться. За 76 років існування ООН стаття 27.3 вже застосовувалась, утім доволі нечасто –

за різними даними від 5 до 10 разів – і дуже давно – здебільшого між 1946 і 1951 роками, на зорі існування ООН¹².

При цьому, у більшості випадків члени Ради Безпеки підкорювались цьому правилу **добровільно**. Зокрема, відомо щонайменше 3 випадки того, як від голосування, згідно зі статтею 27.3, утримувалась Велика Британія найбільша промоутерка створення цього положення у Статуті ООН, на відміну від СРСР, який до останнього виступав проти встановлення такої норми.

Останній випадок відмови країни від голосування відповідно до статті 27.3 був у 1960 році, тобто 62 роки тому, після чого постійні члени Ради Безпеки, як видається, досягли мовчазної згоди щодо можливості ухилення від застосування статті. **Утім, тривале незастосування статті 27.3 не означає неможливість повернення до такої практики. Головне, щоб на все була політична воля.**

Ба більше, на відміну від України, інші країни вже двічі апелювали до того, що Росія мала б утриматись від голосувань у питаннях, що стосувались України, згідно зі статтею 27.3.

Зокрема, на сесії Генеральної Асамблеї 27 березня 2014 року Ліхтенштейн заявив про те, що кількома днями раніше, 15 березня, Росія повинна була утриматися під час голосування в РБ ООН щодо резолюції по Криму. Після

¹² https://www.zaoerv.de/75_2015/75_2015_1_a_215_232.pdf

чи є шанс в організації виправдати своє існування?

повномасштабного вторгнення Росії в Україну, Норвегія вже на засіданні власне РБ ООН 25 лютого 2022 року заявила, що Росія повинна була утриматись від голосування щодо нової резолюції РБ щодо України¹³. Таким чином, голоси Ліхтенштейну та Норвегії звучали постфактум, після того як голосування вже відбулось. **Для української сторони перемогою було би забезпечити застосування статті 27.3 напередодні голосування.**

**Для української сторони
перемогою було би забезпечити
застосування статті 27.3
напередодні голосування.**

Що стосується іншого застереження – необхідність юридичного доведення наявності «спору» між Україною та Росією – можливо, саме воно було однією з причин тривалого неініціювання Україною застосування статті 27.3. Однак тепер, у України є низка аргументів, якими можна обґрунтувати наявність «спору».

- *По-перше*, на відміну від резолюції ГА ООН 2014 року про територіальну цілісність України¹⁴, резолюція 2022 року про агресію проти України містить чітке формулювання про те, що РФ здійснила «агресію» проти України, і обидві країни є сторонами «конфлікту»¹⁵.

- *По-друге*, Україна подала до Міжнародного Суду ООН два позови проти Росії, що і є спором. І якщо в останньому позові «Україна проти Росії» від 26 лютого 2022 року ще немає юрисдикційного рішення суду про те, чи він може його розглядати, то у першій великій справі «Україна проти Росії» від 2017 року по суті встановлено, що суд має юрисдикцію розглядати справу. Тобто спір існує, і Росія є його стороною.
- *По-третьє*, Україні, можливо, не варто вигадувати велосипед. Оскільки питання застосування статті 27.3 історично виникало неодноразово та викликало спротив з боку постійних держав-членів РБ ООН, ГА ООН ще у 1947 році заснувала Тимчасову комісію, яка постановила, що спір виникає: *«кожний раз, коли держава, яка виносить справу на розгляд Ради Безпеки, стверджує, що дії іншої держави щодо неї становлять порушення міжнародного зобов'язання або ставлять під загрозу (...) підтримання міжнародного миру та безпеки (...), а держава чи держави, які є суб'єктом цих звинувачень, оскаржують або не визнають факти, про які йдеться (...)»*¹⁶.
- *Зрештою*, альтернативним варіантом, є резолюція ГА ООН, яка попросила б Суд ООН винести консультативний висновок (який не є юридично обов'язковим рішенням), чи є Росія стороною конфлікту, та чи діє у цій ситуації стаття 27.3. Однак, з огляду на те, що Україна подала вже дві великі справи до Міжнародного суду ООН, можливо, недоречно було би зловживати процесуальними правами та навантажувати

¹³ <https://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2022-03/in-hindsight-ukraine-and-the-tools-of-the-un.php?fbclid=IwAR3JtQrRaxVSU4MvKfkgEcaNpOsBpb730wOWa8Rne3ItVXaZwxgtEZcid0>

¹⁴ <https://digitallibrary.un.org/record/767883?ln=ru>

¹⁵ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/293/36/PDF/N2229336.pdf?OpenElement>

¹⁶ https://www.zaoerv.de/75_2015/75_2015_1_a_215_232.pdf

чи є шанс в організації виправдати своє існування?

Суд такими технічними запитаннями. Шкода, що українська дипломатія не розпочала цей процес задовго до повномасштабної війни.

Для реалізації сценарію «А» Україні необхідно підготуватись та провести консультації із іншими постійними країнами-членами РБ ООН. Потім запускати цей процес процедурно, домовившись з головуючою країною порушити питання застосування статті 27.3 напередодні голосування щодо нової резолюції по Україні.

Для реалізації сценарію «А» Україні необхідно підготуватись та провести консультації із іншими постійними країнами-членами РБ ООН.

Б) ВИГНАТИ САМОЗВАНЦЯ

Інший потенційний шлях – **виключення Росії зі складу Ради Безпеки у принципі.** Сьогодні цю ідею публічно декларує українська сторона, зокрема промотує Постійний представник України при ООН Сергій Кислиця.

Якщо читати букву Статуту ООН, то Росії в РБ ООН немає, постійним членом РБ ООН є СРСР. Головна ідея української сторони полягає у тому, що Росія стала правонаступницею СРСР в ООН та в Раді Безпеки на основі усної домовленості, без жодного процедурного рішення або резолюції. Таким чином можна говорити про те, що участь та голос Росії в РБ ООН є неправомірним.

За усталеною практикою **нові країни, що з'явилися після розпаду більшої країни на**

кілька нових або після злиття кількох країн в одну, вступали в ООН, за що голосувала Генеральна Асамблея. Через таку процедуру свого часу проходили Індія, Пакистан, Бангладеш, Чехія і Словаччина, країни колишньої Югославії, Бангладеш, Руанда, Бурунді тощо.

Через цю формальну процедуру перевступу мала би пройти після розпаду СРСР і РФ. Натомість, рішення про правонаступництво Росії базується на основі листа президента РФСР Бориса Єльцина від 24 грудня 1991 року до Генерального секретаря ООН про те, що Росія продовжуватиме членство СРСР в ООН та РБ за підтримки країн СНД. Однак на момент подання листа, жодного нормативного підтвердження такої підтримки не існувало.

Країни СНД дійсно ухвалили рішення про підтримку правонаступництва РФ в ООН, але пізніше – у день підписання Алма-Атинської декларації, яка підтвердила припинення існування СРСР і визначила принципи взаємовідносин країн СНД. Утім Грузія та країни Балтії не були підписантами декларації, а Україна зрештою ніколи не ратифікувала Статут СНД. Тож формально не усі колишні республіки СРСР висловили свою підтримку правонаступництва РФ в РБ ООН. Ба більше, жодного офіційного документа на рівні ООН прийнято не було.

Хтось може сказати, що процедура примусового перевступу могла би спрацювати із країною, що не є постійним членом РБ, у випадку ж РФ усе складніше. **Насправді в історії ООН вже був прецедент виключення одного постійного члена з РБ ООН та його заміни іншим суб'єктом.** Свого часу, 27 жовтня 1971 року, Китайська Республіка (нині Тайвань) була виключена з РБ ООН, а її місце посіла КНР. Генеральна Асамблея ухвалила резолюцію про те, що тільки КНР є

законним представником китайського народу, і що членство в ООН в цілому і в РБ зокрема має перейти до КНР.

Для реалізації плану «Б» Україна не може змусити Росію розпочати офіційну процедуру вступу до ООН, а усі держави світу – голосувати проти правонаступництва РФ в Раді Безпеки. Однак **українська сторона могла би ініціювати резолюцію ГА ООН з проханням до Міжнародного суду ООН винести консультативний висновок** (юридично не зобов'язуюче рішення) **щодо того, чи законно Росія знаходиться у Раді Безпеки.** Така резолюція могла би мати місце, якби за неї проголосувало більше 100 держав-членів ООН. Тоді вона матиме вагу і може бути розглянута Міжнародним судом.

Для реалізації плану «Б» українська сторона могла би ініціювати резолюцію ГА ООН з проханням до Міжнародного суду ООН винести консультативний висновок щодо того, чи законно Росія знаходиться у Раді Безпеки.

Однак, варто враховувати усі ризики: шанс, що така резолюція здобуде велику підтримку невисокий, з огляду на те, що Росія вже 30 років була членом РБ ООН і у разі її виключення з Ради, постане питання щодо того, чи вважати чинними сотні рішень та резолюцій, за які голосувала РФ. Уся система ООН буде (вкотре) дискредитована. Крім того, ніхто не зможе дати гарантій, що консультативний висновок ООН влаштує українську сторону.

В) ЗАМОРОЗИТИ ЧЛЕНСТВО

Цей варіант передбачає тимчасове заморожування членства Російської Федерації в ООН у принципі. Участь держав в ООН має два виміри: фактичне членство (регулюється статтею 5 Статуту ООН) і представництво держав на сесіях Генеральної Асамблеї (регулюється Правилами процедури ГА). Друге носить формальний характер і фактично зводиться до того, що ГА оцінює право делегатів представляти свою країну на щорічних сесіях Асамблеї.

В історії ООН траплялось кілька випадків, коли одночасно представники кількох політичних сил або режимів заявляли, що представляють свою державу: Афганістан 2021 (Талібан проти скинутого уряду), М'янма 2021 (хунта проти уряду національної єдності), Камбоджа 1997 (партії конкуруючих прем'єр-міністрів)¹⁷. Тоді на Генеральну Асамблею покладалась відповідальність визначити, яка сторона є легітимною та може представляти свою державу.

Однак, **траплялись також випадки, коли ГА відмовляла у повноваженнях державі, у якій не було проблеми конкуруючих сил та при владі знаходився один легітимний режим.** Так, наприклад, унаслідок засудження політики апартеїду у Південно-Африканській Республіці, на початку 1970-х років Генеральна Асамблея кілька років підряд відмовлялася прийняти повноваження делегації ПАР і таким чином не дозволяла державі брати участь у роботі Асамблеї¹⁸.

¹⁷ <https://news.un.org/en/story/2021/12/1107262>

¹⁸ <https://www.nytimes.com/1973/10/06/archives/south-africa-is-rebuffed-by-un-but-not-expelled-south-africa.html>

чи є шанс в організації виправдати своє існування?

Дослідники ООН не дійшли згоди щодо легітимності такого рішення ГА на початку 1970-х років, однак воно створило прецедент, яким Україна могла би скористатись сьогодні, апелюючи до того, що Росія грубо порушує міжнародне право.

Повноваження теперішнього представника Росії в ООН були прийняті Генеральною Асамблеєю минулого року, але згідно з Правилами процедури Асамблеї **будь-яка країна-член ООН має право висловити заперечення проти цього представника**. Тоді Комітет ООН з перевірки повноважень повинен буде доповісти щодо повноважень делегації РФ, а Генасамблея ухвалити остаточне рішення шляхом голосування¹⁹. Наразі РФ входить до Комітету, держави-учасниці якого обираються на 1 рік на початку кожної сесії²⁰.

Для реалізації плану «В» Україні необхідно буде провести десятки консультацій з країнами-членами, очільником Генеральної Асамблеї тощо для підготовки такого рішення. Серед ризиків цього сценарію – брак належної підтримки серед держав-членів ООН; потенційний вихід Росії з ООН у випадку заморожування її членства, що повторення сценарію Ліги Націй.

Для реалізації плану «В» Україні необхідно буде провести десятки консультацій з країнами-членами, очільником Генеральної Асамблеї тощо для підготовки такого рішення.

Г) ВАШ ВАРІАНТ...

Хоча діяльність ООН і затиснута у лещатах Статуту, а сама організація є доволі неповороткою та нездатною швидко адаптуватись до нових реалій, усе ж навіть у питанні вето Росії можна винайти нові креативні шляхи вирішення ситуації, окрім згаданих вище трьох.

Зокрема, на рівні ООН вже тривалий час ведуться дискусії про необхідність проведення реформи РБ ООН, адже з моменту створення організації 76 років тому змінилось співвідношення сил у світі, виникло багато нових незалежних держав, а наявність права вето у п'яти постійних держав-членів РБ довело свою недоцільність.

Серед можливих варіантів реформи РБ ООН, які озвучувались впродовж останніх кількох десятиліть: позбавлення усіх членів Ради права вето (вигідна для України); надання постійних місць в РБ Індії, Бразилії, Німеччині, Японії; надання двох постійних місць Африканській групі (утім, реформа через доповнення згаданих країн необов'язково буде вигідна Україні); збільшення кількості непостійних членів тощо.

Безпрецедентна агресія Росії проти України має стати поштовхом для ООН, щоб зрештою розпочати давно обговорювану реформу РБ.

¹⁹ <https://www.un.org/en/ga/about/ropga/credent.shtml>

²⁰ <https://digitallibrary.un.org/record/3950043>

3 ІНШІ МЕХАНІЗМИ ООН, ЯКІ МОЖЕ ЗАЛУЧИТИ УКРАЇНА

Окрім виключення Росії з Ради Безпеки, Україна може залучити інші інструменти ООН – деякі вже зараз, інші на більш пізніх етапах.

Перш за все, йдеться про **гуманітарний аспект та роль Генерального секретаря**. Вочевидь, Антоніо Гутерреш вдався до

посередництва щодо евакуації цивільних та військових з «Азовсталі» і змінив свою пасивну лінію щодо України не з власної ініціативи, а через ту критику, яка звучала на його адресу. Зокрема, йдеться про лист понад 200 колишніх високопосадовців ООН, які закликали Генсека до більш активного персонального залучення у процес встановлення миру в Україні²¹. Тож зі свого боку українська сторона могла би також більш активно формально і неформально звертатись до Генерального секретаря із проханням сприяти вирішенню інших гуманітарних проблем, що з'являтимуться в Україні (обмін полоненими, належне поводження із цивільним тощо).

Інша потенційна сфера для залучення ООН – **продовольча безпека**. Вже зараз ООН прогнозує виникнення великої продовольчої кризи у світі, яка була зумовлена, серед іншого, війною Росії проти України. Неможливість експорту зерна з України призведе не тільки до подорожчання продуктів, але і до того, що понад 400 мільйонів людей у світі опиняться на межі бідності. Через

війну у наступному році в Україні також очікується зменшення врожаю. ООН може взяти на себе лідерство у цьому питанні, однак для України дуже важливо донести свою позицію з цього приводу – жодні домовленості щодо розблокування Росією українських портів в обмін на українські поступки або території – неприйнятні.

Ще одна важлива сфера для співпраці – **розмінування українських територій**. Після початку

повномасштабного вторгнення Росії у лютому 2022 року Україна стала однією з найбільш замінованих країн у світі. Неодноразові приклади свідчать – відступаючи, російські війська мінують усе, що пов'язано із життям людини: дитячі іграшки, житлові приміщення, тіла убитих, сільськогосподарські території. За різними оцінками, для розмінування України знадобиться близько 10-15 років і великі фінансові залучення²².

Україна вже почала перемовини зі Службою ООН з розмінування (UNMAS), яка могла би бути допоміжною у цьому питанні²³. Адже ООН має широкий досвід з розмінування: у Камбоджі, Анголі, Мозамбіку, Боснії та Герцеговині, Сирії, Іраку. Свого часу Україна робила великий внесок у розмінування в складі ООН: український контингент розмінував території та об'єкти у складі миротворчих сил

²¹ <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/19/antonio-guterres-urged-to-take-lead-in-securing-peace-in-ukraine-or-risk-future-of-un>

²² https://zaxid.net/na_povne_rozminuvannya_ukrayini_mozhe_znadobitisya_do_10_rokiv_n1542580

²³ <https://oda.te.gov.ua/news/sluzhba-oon-iz-rozminuvannya-unmas-planuye-rozgornuti-svoyu-misiyu-v-ukrayini>

чи є шанс в організації виправдати своє існування?

ООН на території колишньої Югославії (1995–1999), а також у складі Тимчасових сил ООН у Південному Лівані (2000–2006)²⁴. Тепер настав час для інших країн ООН допомогти Україні. Це та сфера, у якій ООН та Україна можуть співпрацювати роками.

Після війни одним із найважливіших інструментів ООН буде **залучення Міжнародного суду ООН для отримання повоєнних репарацій від**

РФ або використання російських активів для відбудови України. Міжнародний суд ООН може присудити репарації – це демонструє досвід Великої Британії та Албанії (1949), Гвінеї та Конго (2012), Коста-Ріки та Нікарагуа (2015), Конго та Уганди (2022)²⁵. У своєму позові від 26 лютого Україна вже зробила натяк на те, що буде просити суд зобов'язати Росію виплатити Україні репарації за заподіяну шкоду. Утім, українська сторона поки не надавала конкретних цифр стосовно очікуваної компенсації, адже поки війна не закінчилася зробити такий підрахунок неможливо.

Нещодавно керівник Офісу Президента Андрій Єрмак висунув ідею створення нових міжнародно-правових механізмів відшкодування Україні збитків, завданих Росією, апелюючи до того, що Міжнародний суд ООН може лише встановити відповідальність Росії, але не компенсацію завданих збитків²⁶. Росія дійсно може відмовитись виконувати зобов'язання, які накладе на неї Міжнародний суд ООН.

Утім, рішення суду буде важливим елементом для того, щоб зрештою європейські країни могли передавати заморожені активи Росії на відбудову України. **Національні органи влади у європейських країнах або у США поки що не мають юридичних підстав будь-яким чином використовувати заморожені активи РФ, але рішення Міжнародного суду ООН може стати важливим елементом на шляху до напрацювання таких підстав.**

Національні органи влади у європейських країнах або у США поки що не мають юридичних підстав будь-яким чином використовувати заморожені активи РФ, але рішення Міжнародного суду ООН може стати важливим елементом на шляху до напрацювання таких підстав.

І хоча способи отримання репарацій Україною не обмежуються лише Міжнародним судом, це ще один інструмент ООН, який Україні варто використовувати для притягнення РФ до відповідальності за криваву війну проти України.

²⁴ https://nuou.org.ua/assets/dissertations/diser/diser_gaidarli_1.pdf

²⁵ <https://dejure.foundation/tpost/8uypph6z1-chi-mozhe-ukrana-otrimati-kompensatsyu-v>

²⁶ <https://www.president.gov.ua/news/andrij-yermak-proviv-koordinacijnu-naradu-shodo-vprovadzhen-75101>

Недосконала система ООН вже давно дискредитувала себе і показала – Організація Об'єднаних Націй не в силах справитись із поставленим завданням – сприяти миру та запобігати конфліктам у світі. Тож українці справедливо запитують: «Навіщо нам потрібна така ООН?».

Світ не обмежується Європою, у якій є свої майданчики для комунікації – ЄС, Рада Європи, G7. Для перемоги Україні надзвичайно важливо працювати на всі аудиторії, зокрема, і на Близький Схід, Африку, Південну Америку, Південно-Східну Азію. **ООН наразі є тим єдиним майданчиком, де представлені усі країни світу, і де голос України може бути почутим.**

Якщо ООН не зможе реформуватись, імовірно, у майбутньому її чекатиме один шлях – саморозпуститися та припинити своє існування. Утім, поки ООН існує для України **важливо задіяти її потенціал по максимуму для врегулювання низки питань у розпал війни** (полонені, цивільні, продовольча безпека), **а також для покарання Росії та відновлення України у післявоєнну фазу** (розмінування, відшкодування збитків).

Важливими також залишаються спроби обмеження потенціалу Росії в ООН. І хоча для цього Україні необхідно буде провести ґрунтовну підготовчу роботу, **варто пам'ятати, що в історії організації насправді все уже було:** і утримання постійного члена РБ ООН від голосування в Раді з питань, у яких він/ вона був стороною спору (згідно зі статтею 27.3 Статуту ООН); і виключення одного постійного члена з РБ ООН та його заміна іншим суб'єктом; і відмова ГА підтверджувати повноваження та фактичне блокування участі держави у роботі Асамблеї з політичних причин.

ПРО ЦЕНТР «НОВА ЄВРОПА»

Центр «Нова Європа» (ЦНЄ) заснований у 2017 році як незалежний аналітичний центр. Попри новий бренд, він базується на досвіді команди, яка разом працює з 2009 року (раніше в рамках Інституту світової політики). Аналітики Центру «Нова Європа» стали впізнаваними, адже запропонували якісний аналітичний продукт із питань зовнішньої політики України та безпеки в регіоні, поєднавши його з активними та ефективними зусиллями з адвокатування.

Бачення Центру «Нова Європа» максимально наближене до бачення майбутнього Української держави більшістю громадян: Україна повинна бути інтегрованою в Євросоюз і НАТО. Під інтеграцією ми вбачаємо не стільки формалізоване членство, скільки запозичення найкращих стандартів і практик для фактичної належності України до євроатлантичного ціннісного простору.

Докладніше про Центр «Нова Європа»: neweurope.org.ua

 <http://neweurope.org.ua/>
 info@neweurope.org.ua
 <https://www.facebook.com/NECUkraine/>
 https://twitter.com/NEC_Ukraine